

NIVÅ B1

Mannen som stjal Skrik

Femti sekunder, en stige og et frekt postkort

Samme morgen som OL på Lillehammer åpnet i 1994, forsvant Skrik av Edvard Munch fra Nasjonalgalleriet i Oslo. Nora og Magnus forteller om det frekke postkortet, en britisk etterforsker med falskt navn og hvordan maleriet kom tilbake.

Nøkkelord

- et tyveri
- knuse
- en sikring
- frekk
- en vakt
- løsepenger
- kreve
- en etterforsker
- late som om
- en kjeller
- arrestere
- dømme
- en straff
- angre
- uskyldig

I dette heftet

Nøkkelord	2
Hele manuset	3
Fikk du det med deg?	8
Ekte eller falsk?	8
Kryssord	9
Din tur	10
Fasit	11

Slik bruker du det

1

Hør episoden på YouTube.

2

Les manuset og lær nøkkelordene.

3

Gjør oppgavene og sjekk fasiten.

Med hele manuset, nøkkelord, oppgaver og fasit

Hør episoden på YouTube-kanalen til Aprendos

Nøkkelord

Disse ordene er med i episoden.

Nøkkelord	Betydning	Eksempel
et tyveri <i>substantiv</i>	Når noen tar noe som ikke er deres, uten å spørre.	<i>Etter tyveriet i garasjen kjøpte vi en ny og bedre lås.</i>
knuse <i>verb</i>	Å ødelegge noe hardt, som glass, så det går i mange små biter.	<i>Sønnen min knuste en tallerken da han skulle ta ut av oppvaskmaskinen.</i>
en sikring <i>substantiv</i>	Det du gjør for å beskytte noe, for eksempel med låser, alarmer eller vakter.	<i>Banken har god sikring, så det er nesten umulig å komme inn om natta.</i>
frekk <i>adjektiv</i>	Uhøflig på en måte som overrasker, ofte fordi personen ikke skammer seg.	<i>Det var frekt av ham å ta den siste kakebiten uten å spørre.</i>
en vakt <i>substantiv</i>	En person som passer på et sted eller en ting, ofte om natta.	<i>Vakta på kjøpesenteret ba oss gå ut fordi butikkene skulle stenge.</i>
løsepenger <i>substantiv (flertall)</i>	Penger som kriminelle krever før de gir tilbake noe eller noen de har tatt.	<i>I filmen krevde skurkene store løsepenger for den stjålne hunden.</i>
kreve <i>verb</i>	Å si at du må få noe, og at du ikke godtar et nei.	<i>Kunden krevde å få pengene tilbake for den ødelagte jakka.</i>
en etterforsker <i>substantiv</i>	En person, ofte i politiet, som prøver å finne ut hva som har skjedd i en sak.	<i>Etterforskeren snakket med alle naboene etter brannen.</i>
late som om <i>uttrykk</i>	Å oppføre seg som om noe er sant, selv om det ikke er det.	<i>Da mamma kom inn, lot jeg som om jeg sov.</i>
en kjeller <i>substantiv</i>	Et rom under bakken, under resten av huset.	<i>Vi har skiene og vinterdekkene i kjelleren om sommeren.</i>
arrestere <i>verb</i>	Når politiet tar med seg en person fordi de tror hun eller han har gjort noe kriminelt.	<i>Politiet arresterte mannen som hadde stjålet sykler i hele byen.</i>
dømme <i>verb</i>	Når en domstol bestemmer at noen er skyldig og hvilken straff de skal få.	<i>Sjåføren ble dømt til å betale en stor bot for å kjøre altfor fort.</i>
en straff <i>substantiv</i>	Noe ubehagelig du får fordi du har gjort noe galt.	<i>Som straff måtte broren min vaske opp hele uka.</i>
angre <i>verb</i>	Å ønske at du ikke hadde gjort noe, eller at du hadde gjort det annerledes.	<i>Jeg angreir på at jeg ikke tok med paraply i dag.</i>
uskyldig <i>adjektiv</i>	Når du ikke har gjort det du får skylden for.	<i>Hunden så helt uskyldig ut, men sofaputen var full av hull.</i>

Hele manuset

Mannen som stjal Skrik: Femti sekunder, en stige og et frekt postkort

- NORA** Klokka er litt før halv sju om morgenen, og det er fortsatt helt mørkt i Oslo sentrum.
- MAGNUS** Og hvor står vi?
- NORA** Vi står rett utenfor Nasjonalgalleriet, der to menn setter en lang stige mot veggen. Den ene av dem klatrer raskt opp til et vindu og **knuser** glasset.
- MAGNUS** Midt i Oslo? Helt åpenlyst?
- NORA** Under ett minutt senere er et av verdens mest kjente malerier borte fra veggen. Og på gulvet inne i salen ligger det et lite postkort med en hilsen til museet.
- MAGNUS** Hva står det på kortet?
- NORA** Takk for dårlig **sikring**.
- MAGNUS** Nei! De ler av alarmene til museet? Så **frekt**.
- NORA** Dette er Aprendos på norsk, nivå B1. Jeg heter Nora.
- MAGNUS** Og jeg er Magnus, og jeg er allerede litt fornærmet på vegne av hele Norge.
- NORA** Og vent til du hører hvilken dag i norsk historie dette skjedde på. Maleriet var Skrik av Edvard Munch, og datoen var tolvte februar nitten nittifire.
- MAGNUS** Tolvte februar... vent, det er jo...
- NORA** Dagen da OL i Lillehammer åpnet.
- MAGNUS** Den dagen husker jeg bedre enn konfirmasjonen min!
- NORA** Var du der?
- MAGNUS** Jeg vokste jo opp på Lillehammer, så hele familien gikk til hoppbakken, og vi sto i kulda med flagg og termos. Jeg var ganske liten, og etter en time kjente jeg ikke tærne mine lenger.
- NORA** Og mens du frøs der, var store deler av Oslo-politiet lånt ut til åpningen.
- MAGNUS** Ja, altså, jeg må innrømme at det var ganske smart tenkt av tyvene. Hele landet tenkte bare på OL den dagen, og ingen tenkte på et gammelt museum i Oslo.
- NORA** Hele verden så på Lillehammer den dagen, ikkje sant?
- MAGNUS** Og vet du hva hele verden fikk se på TV den dagen? En skihopper som hoppet ned bakken med den olympiske ilden i hånda.
- NORA** Med fakkelen? Heilt vanvittig!
- MAGNUS** Han het Stein Gruben, og egentlig var han bare reserve den dagen i Lysgårdsbakken. Det var Ole Gunnar Fidjestøl som skulle hoppe, men han skadet seg på et treningshopp.
- NORA** Så reserven fikk hoppe med ilden foran hele verden...
- MAGNUS** ...og landet uten å falle, heldigvis for ham og for Norge. Pappa jublet så høyt at han sølte varm kaffe over hele jakka si.
- NORA** Den historien fortjener egentlig en egen episode en annen gang. Men nå må vi tilbake til den kalde stigen min i Oslo.
- MAGNUS** Tilbake til stigen.
- NORA** Skrik hang vanligvis et annet sted i museet, i en helt annen sal enn den vinteren. Men museet laget en spesiell utstilling i forbindelse med OL, og derfor ble maleriet flyttet.

- MAGNUS** La meg gjette. Rett ved et vindu?
- NORA** Ja, maleriet havnet dessverre i en sal rett ved et vindu. Og ingen tenkte på at et vindu også er en dør når du har med deg en stige.
- MAGNUS** Men et av verdens mest kjente malerier må jo ha hatt en ordentlig alarm den gangen også.
- NORA** Alarmen gikk.
- MAGNUS** Ja vel? Og så?
- NORA** Ifølge Aftenposten trodde vakta først at det bare var en falsk alarm. Og han så ikke engang på skjermene...
- MAGNUS** ...fordi han også satt og så på OL?
- NORA** Det står det ingenting om i kildene mine, dessverre. Men han sjekket altså ikke skjermene som viste bildene fra videokameraene.
- MAGNUS** Da tror jeg faktisk at det var vakta som sto bak det hele. Det er jo alltid vakta som er skurken i sånne krimfilmer.
- NORA** Du ser altfor mange krimserier, Magnus, for ingen kilder sier at vakta var med på det.
- MAGNUS** Hmm... det sier du nå.
- NORA** Tyvene trengte ikke mer enn en stige og litt enkelt verktøy for å klare det. De klatret inn gjennom vinduet og klippet over ledningene som maleriet hang i.
- MAGNUS** Og alt dette tok bare...
- NORA** Rundt femti sekunder, ifølge de fleste kildene jeg har lest om saken. Et kamera filmet faktisk en mann på stigen, men bildet var altfor dårlig til å hjelpe politiet.
- MAGNUS** Takk for dårlig sikring, altså. Nå skjønner jeg plutselig hvorfor de gadd å skrive det kortet.
- NORA** Og nå må jeg innrømme noe litt pinlig for en som er så opptatt av sikkerhet. Hjemme i Bergen låser jeg nesten aldri sykkelen min når jeg er i butikken.
- MAGNUS** Nora! Takk for dårlig sikring.
- NORA** Den skal du ikke bruke mot meg resten av episoden.
- MAGNUS** Det kan jeg ikke love.
- NORA** Så, maleriet er borte, og politiet står igjen med en tom stige og et frekt postkort. Hva tror du skjer de neste dagene etter tyveriet?
- MAGNUS** Tyvene ringer til museet og krever løsepenger, selvfølgelig, for det er jo det tyver alltid gjør.
- NORA** Betal, så får dere maleriet tilbake? Det kommer etter hvert, ja, men først skjer det noe mye rarere. Noen dager etter tyveriet sa en gruppe abortmotstandere at de kunne skaffe maleriet tilbake.
- MAGNUS** Abortmotstandere? Hva har de med Munch å gjøre?
- NORA** Ingenting, egentlig, de ville bare at norsk TV skulle vise filmen deres om abort. Politiet fant ganske fort ut at de ikke hadde maleriet i det hele tatt.
- MAGNUS** Så de prøvde å bruke Skrik som gratis reklame for sin egen sak. Det er nesten litt imponerende, på en veldig rar måte.
- NORA** Og i slutten av februar, nei, vent, den tredje mars kom det et krav om én million dollar. Men ingen kunne bevise at avsenderen faktisk hadde maleriet, så pengene ble aldri betalt.
- MAGNUS** Og her kommer den delen av historien som jeg faktisk kan noe om. Da jeg jobbet i NRK, laget jeg en sak om kunsttyverier, og denne var den beste.

- NORA** Du? Ok, da tar du over.
- MAGNUS** Norsk politi fikk hjelp fra Scotland Yard i London, som sendte en etterforsker som het Charley Hill. Han reiste til Oslo og spilte en helt annen person enn seg selv.
- NORA** En detektiv fra London, altså? Og hvem spilte han?
- MAGNUS** Han kalte seg Chris Roberts og sa at han jobbet for...
- NORA** ...et stort museum i Amerika?
- MAGNUS** Riktig, han sa at han jobbet for Getty-museet i California. Getty er et av de rikeste kunstmuseene i verden, så tyvene ble selvfølgelig interessert.
- NORA** Vent, vent. Så han lot som om han ville kjøpe et stjålet maleri?
- MAGNUS** Nesten, for historien var at Getty ville betale for å få Skrik tilbake til Norge. Og folkene rundt tyvene trodde faktisk på den historien hans.
- NORA** Men var ikke det veldig farlig for ham? Han visste jo ikke hvem han skulle møte på det hotellet.
- MAGNUS** Det var veldig farlig, og han bar ikke engang våpen. Han hadde bare med seg en kollega fra London, som spilte rollen som livvakten hans.
- NORA** Sidney Walker, ikkje sant?
- MAGNUS** Du har gjort leksene dine.
- NORA** Og jeg vet at det nesten gikk galt på det første hotellet de brukte. Mannen som kom til det første møtet, fikk plutselig øye på en politimann i skuddsikker vest...
- MAGNUS** ...i et spill, ja, og da var han nesten borte for alltid. Men de flyttet møtet til Grand Hotel og prøvde en gang til.
- NORA** Og hvor tror du maleriet lå hele denne tiden? Gjett.
- MAGNUS** I en kjeller i Oslo, eller kanskje i en garasje på Grønland.
- NORA** Feil, det lå i Åsgårdstrand, en liten by ved Oslofjorden.
- MAGNUS** Åsgårdstrand? Men det er jo...
- NORA** Stedet der Munch bodde om sommeren, ja. Han kjøpte et lite hus der i atten nittiåtte, og han malte mange av bildene sine i Åsgårdstrand.
- MAGNUS** Skrik på sommerferie? Altfor perfekt.
- NORA** Tre måneder på sommerferie, midt på vinteren.
- MAGNUS** Så Hill kjørte ned til Åsgårdstrand sammen med en kunsthandler, og maleriet lå i en kjeller der nede.
- NORA** Det lå pakket inn i et blått laken, og datoen var sjuende mai nitten nittifire.
- MAGNUS** Var det ødelagt?
- NORA** Nesten ikke, heldigvis, for en konservator undersøkte det nøye og fant bare noen få små skader.
- MAGNUS** En slags lege for malerier? Etter tre måneder i en kjeller i Vestfold må det jo være rene flaksen.
- NORA** Og på Grand Hotel ble to menn arrestert, og det skal visst ha blitt et skikkelig slagsmål.
- MAGNUS** Men du har ikke sagt ett eneste navn ennå. Hvem var egentlig tyvene?
- NORA** Gjett hva hovedpersonen jobbet med før han ble kunsttyv.
- MAGNUS** Kunstekspert? Kunststudent?
- NORA** Fotballspiller.

- MAGNUS** Hva?
- NORA** Han het Pål Enger, og han hadde spilt fotball for Vålerenga i Oslo på åttitallet.
- MAGNUS** Vålerenga? Stakkars Oslo.
- NORA** Og det var ikke første gang han stjal kunst, for han hadde gjort noe lignende før. I nitten åttiåtte stjal han et annet maleri av Munch, Vampyr, fra Munchmuseet.
- MAGNUS** Så han hadde en favorittmaler.
- NORA** Det kan man trygt si.
- MAGNUS** Ble han dømt til slutt?
- NORA** I januar nitten nittiseks ble fire menn dømt i saken. Pål Enger fikk en straff på seks år og tre måneder i fengsel.
- MAGNUS** Og de tre andre?
- NORA** De slapp fri etter anke.
- MAGNUS** Så saken kom opp i retten en gang til?
- NORA** Ja, og der slapp de fri. Grunnen er ganske spesiell. De britiske agentene...
- MAGNUS** ...hadde gjort noe ulovlig?
- NORA** De hadde kommet inn i Norge med falske navn, og det ble et stort problem i retten.
- MAGNUS** Vent litt, så politiet løser saken på en smart måte, og derfor slipper tyvene fri?
- NORA** Politiet må også følge loven.
- MAGNUS** Ja, altså, det forstår jeg godt, men jeg synes likevel at det er urettferdig. Den smarteste delen av hele saken ødela jo resten av den.
- NORA** Der er jeg helt uenig med deg, Magnus. Hvis politiet kan lyve om hvem de er, har vi et større problem enn et stjålet maleri.
- MAGNUS** Et stjålet Skrik er ganske stort.
- NORA** Du vet godt hva jeg mener.
- MAGNUS** Jeg vet det, men jeg er fortsatt ikke enig.
- NORA** Enger sa i mange år at han var helt uskyldig i tyveriet. Men lenge etterpå innrømmet han åpent at det var han som sto bak.
- MAGNUS** Angret han?
- NORA** Til NRK sa han dette: Jeg angrer ikke på noe jeg har gjort.
- MAGNUS** Selvfølgelig gjorde han ikke det.
- NORA** Og han sa noe mer som jeg synes er ganske frekt. Han mente at ingen tenkte særlig på Skrik før han stjal det.
- MAGNUS** Nei, nå tuller han, for Skrik var kjent over hele verden lenge før nitten nittifire.
- NORA** Jeg vet det, men han har kanskje et lite poeng likevel. Etter tyveriet skrev aviser over hele verden om maleriet.
- MAGNUS** Det er som om en innbruddstyv sier at han gjorde huset ditt berømt i hele nabolaget.
- NORA** Hos meg er det i hvert fall lett å komme inn.
- MAGNUS** Takk for dårlig sikring.
- NORA** Jeg visste at den kom tilbake.

- MAGNUS** Men vet du hva som står skrevet på selve maleriet, oppe i den røde himmelen?
- NORA** Munchs navn?
- MAGNUS** Det står en liten setning der, skrevet med blyant og med gammeldags skrivemåte. Den lyder slik: Kan kun være malet af en gal...
- NORA** ...mann? Hvem skrev det?
- MAGNUS** I mange år trodde folk at det var en sint besøkende på en utstilling. Men i to tusen og tjueen fant Nasjonalmuseet ut at det var Munch selv som skrev det.
- NORA** Så Munch skrev sin egen dårlige anmeldelse rett på sitt eget maleri?
- MAGNUS** Da han viste maleriet i atten nittifem, sa noen at han ikke var helt frisk. Jeg tror at han svarte kritikerne med litt humor.
- NORA** Eller med litt sinne, for det er ikke alltid så lett å se forskjell på de to.
- MAGNUS** Og hvor henger Skrik i dag?
- NORA** Ikke ved et vindu, i hvert fall, for i dag henger det i det nye Nasjonalmuseet i Oslo. Det åpnet i to tusen og tjueto, og sjansen for et nytt tyveri er visst svært nær null.
- MAGNUS** Det sa de i nittifire også.
- NORA** Magnus!
- MAGNUS** Jeg bare sier det.
- NORA** Var det riktig at de tre andre slapp fri fordi agentene brukte falske navn? Si hva dere mener nede i kommentarfeltet.
- MAGNUS** Og røp gjerne om dere låser sykkelene bedre enn Nora gjør.
- NORA** Manuset fra i dag, med en liten ordliste, ligger i en PDF under videoen, og den er helt gratis.
- MAGNUS** Og vil dere høre flere sanne historier, så abonner på Aprendos Norsk.
- MAGNUS** Da er vi ferdige for...
- NORA** Nei, vent, for jeg har spart én ting til slutt. Pål Enger døde i to tusen og tjuetvå. I begravelsen lå det et stort klede med Skrik over kista hans.
- MAGNUS** Du tuller.
- NORA** Og ved alteret sto det et maleri av Nasjonalgalleriet, med en stige mot vinduet.
- MAGNUS** Takk for dårlig sikring, helt til siste slutt. Ha det så lenge.
- NORA** Og lås sykkelene deres, da!

Fikk du det med deg?

Velg riktig svar.

1. Hvorfor var det færre politifolk i Oslo den morgenen?

- ☐ Mange av dem var på et stort kurs i Bergen.
- ☐ Politiet var opptatt med en stor brann i sentrum.
- ☐ Mange av dem var lånt ut til OL-åpningen.

2. Hvorfor hang Skrik i en sal rett ved et vindu?

- ☐ Det var flyttet til en spesiell OL-utstilling.
- ☐ Munch ville at maleriet skulle henge i dagslys.
- ☐ Den vanlige salen var stengt fordi taket lakk.

3. Hva gjorde vakta da alarmen gikk?

- ☐ Han ringte politiet med en gang.
- ☐ Han trodde først at det var falsk alarm.
- ☐ Han løp ut og prøvde å stoppe mannen på stigen.

4. Hvor fant de maleriet i mai 1994?

- ☐ I en garasje på Grønland i Oslo.
- ☐ På et hotellrom på Grand Hotel.
- ☐ I en kjeller i Åsgårdstrand.

5. Hvorfor slapp tre av mennene fri etter anke?

- ☐ Maleriet var nesten ikke skadet, så straffen ble mindre.
- ☐ De britiske agentene hadde kommet inn i Norge med falske navn.
- ☐ Pål Enger sa i retten at han hadde gjort alt alene.

Oppgave 1. Ekte eller falsk?

Hvert ord har tre forklaringer. Bare én er riktig. Finn den.

1. frekk

- ☐ Uhøflig på en måte som overrasker andre.
- ☐ Helt ny og nettopp laget, som brød fra bakeriet.
- ☐ Veldig rask og sterk, som en god skihopper.

2. løsepenger

- ☐ Småpenger som ligger løst i lomma di.
- ☐ Penger tyver krever for å gi tilbake det de har tatt.
- ☐ Premiepenger du vinner når du løser en quiz.

3. late som om

- ☐ Å komme for sent fordi du er for lat til å stå opp om morgenen.
- ☐ Å snakke veldig lavt så ingen andre hører deg.
- ☐ Å oppføre seg som om noe er sant, selv om det ikke er det.

4. angre

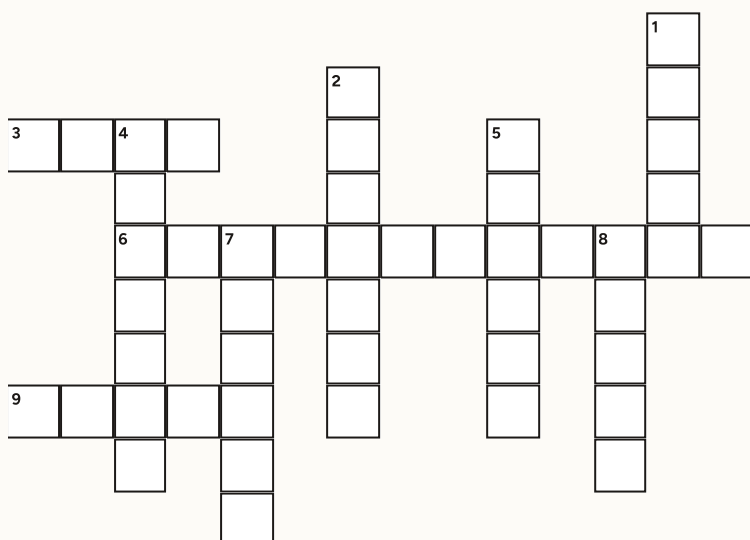
- ☐ Å bli sint på noen som har tatt noe fra deg.
- ☐ Å ønske at du ikke hadde gjort noe.
- ☐ Å se nøye på et maleri i lang tid.

5. uskyldig

- ☐ Når du ikke skylder noen penger lenger.
- ☐ Når du er for sjenert til å si hva du mener.
- ☐ Når du ikke har gjort det du får skylden for.

Oppgave 2. Kryssord

Alle svarene er nøkkelord fra episoden. Skriv ordet i grunnformen, uten artikkel.

**VANNRETT**

- 3** Denne personen trodde først at alarmen var falsk. (4)
- 6** Charley Hill fra Scotland Yard hadde denne jobben. (12)
- 9** Det gjorde noen i mars, da de ville ha én million dollar. (5)

LODDRETT

- 1** Det gjorde retten med fire menn i januar 1996. (5)
- 2** Tyvene takket museet for at denne var dårlig. (7)
- 4** Her i Åsgårdstrand lå Skrik i tre måneder, midt på vinteren. (7)
- 5** Pål Enger fikk en slik på seks år og tre måneder. (6)
- 7** Det skjedde i Nasjonalgalleriet samme morgen som OL åpnet. (6)
- 8** Det gjorde mannen på stigen med glasset i vinduet. (5)

Oppgave 3. Din tur

Var det riktig at tre av mennene slapp fri fordi agentene brukte falske navn? Hvem er du mest enig med, Nora eller Magnus? Skriv fire eller fem setninger. Bruk minst tre ord fra ordlisten.

Fasit

Sjekk svarene dine når du er ferdig med oppgavene.

Fikk du det med deg?

1. Mange av dem var lånt ut til OL-åpningen.
2. Det var flyttet til en spesiell OL-utstilling.
3. Han trodde først at det var falsk alarm.
4. I en kjeller i Åsgårdstrand.
5. De britiske agentene hadde kommet inn i Norge med falske navn.

Oppgave 1. Ekte eller falsk?

1. frekk: Uhøflig på en måte som overrasker andre.
2. løsepenger: Penger tyver krever for å gi tilbake det de har tatt.
3. late som om: Å oppføre seg som om noe er sant, selv om det ikke er det.
4. angre: Å ønske at du ikke hadde gjort noe.
5. uskyldig: Når du ikke har gjort det du får skylden for.

Oppgave 2. Kryssord

- 3 vannrett: vakt
- 6 vannrett: etterforsker
- 9 vannrett: kreve
- 1 loddrett: dømme
- 2 loddrett: sikring
- 4 loddrett: kjeller
- 5 loddrett: straff
- 7 loddrett: tyveri
- 8 loddrett: knuse

Oppgave 3. Eksempelsvar

Jeg er mest enig med Nora. Politiet må følge loven, selv når de jobber med et stort tyveri. Hvis en etterforsker kan late som om han er en annen person, kan han også lure uskyldige folk. Men jeg forstår Magnus litt. Det føles urettferdig at noen slipper straff for et så frekt tyveri.